STUDIA UNIVERSITATIS MOLDAVIAE
Revista științifică a Universtității de Stat din Moldova, 2025, nr. 3(183)

CZU: 341.231.14:341.645.5 **https://doi.org/10.59295/sum3(183)2025_26**

ROLUL METODEI STUDIULUI DE CAZ ÎN CADRUL CERCETĂRII CONVENȚIEI EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI

Ruxanda CAMERZAN,
Universitatea de Stat din Moldova

Convenția Europeană a Drepturilor Omului reprezintă un mecanism unic și specific de garantare a protecției drepturilor omului în emisferă regională. Prin urmare, aceasta necesită o abordare la fel de inovativă și dezvoltată precum este și Convenția *per se*. Studiul de caz devine o metodă științifică din ce în ce mai larg utilizată în rândul cercetării academice drept consecință a evoluției accelerate a erei globaliste din sec. XXI. Iată de ce, acest articol științific discută aplicabilitatea sa în cadrul domeniului dreptului internațional public, prin prisma CEDO. Întrucât calitatea sa de metodologie mixtă permite studierea flexibilă și completă a fenomenelor de înaltă importanță, articolul urmează să reflecte rolul studiului de caz în cadrul acestui mecanism de jurisdicție internațională în domeniul drepturilor omului.

Cuvinte-cheie: *CEDO, drepturile omului, precedent judiciar, studiu de caz, metodă mixtă, rol substanțial, rol tehnico-jurisprudențial.*

THE ROLE OF THE CASE STUDY METHOD FOR RESEARCHING THE EUROPEAN CONVENTION ON HUMAN RIGHTS

The European Convention on Human Rights represents a unique and specific mechanism of human rights protection in the region. Hence, it requires an innovative and developed research approach. The case study has become a popular method within the academic research area as a consequence of the rapid evolution of the 21st century globalist era. Therefore, this scientific article discusses its applicability in the domain of public international law, through the ECHR analysis. In the capacity of representing a mixed method, the case study research allows a flexible and comprehensive investigation of a specific phenomenon. Hence, this article has the aim to reflect the scope and the role of the case study in the research of this mechanism of international jurisdiction in the human rights field.

Keyword: *ECHR, human rights, case law, case study, mixed methodology, substantial role, jurisprudential role.*

Introducere

Teama de renaștere a totalitarismului nu este un fenomen ce ține de spectrul trecutului [1, p. 135]. Multiplele crize ale statului de drept din ultimele decenii au demonstrat că menținerea păcii, securității și a democrației pe continentul european reprezintă factori esențiali pentru prezervarea rolului dreptului internațional public *per se* [2, p. 29]. Ca urmare a depășirii formei tradiționale Westfaliene de care a fost ghidat dreptul internațional o lungă perioadă de timp, problematica adaptabilității la epoca globalizării și a fragmentării necesită o continuă evaluare a izvoarelor și a instrumentelor de drept internațional și o dinamică în rândul academic, întruchipată de nevoia pentru dezvoltare și depășire a lacunelor în acest domeniu [3, p. 15-16].

Un astfel de exemplu îl denotă studierea perpetuă a Convenției Europene a Drepturilor Omului (în continuare CEDO sau Convenția) întrucât aceasta reprezintă un mecanism regional, de jurisdicție interstatală și de sesizare individuală [4, p. 124], care se bazează pe trei piloni de bază: supremația dreptului, pluralismul politic și garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului [5, 180]. De altfel, Convenția reflectă o asigurare internațională ce permite dreptul de recurs oricărei persoane din cadrul Statelor Membre, care revendică o încălcare resimțită în domeniul drepturilor omului [Ibid, p. 181], după epuizarea tuturor căilor de atac naționale [6, art.35(1)]. Așadar, rolul principal al Curții Europene a Drepturilor Omului (în continuare CtEDO sau Curtea) rezidă în garantarea unui proces juridic independent, care ar putea să determine în mod autoritativ dacă un Stat Membru a încălcat sau nu vreun drept reglementat de Convenție [7, p. 447].

CEDO reprezintă un exemplu de coagulare reușită a două sisteme de drept pe larg cunoscute: sistemul romano-german, care prevede supremația legii și sistemul anglo-saxon, care recunoaște precedentul

judiciar ca normă obligatorie [8, p. 30]. Este important de menționat că, CEDO reprezintă un instrument internațional de calibru unic, care își regăsește autenticitatea prin prisma hotărârilor pe care le emite. Astfel, studierea efectivă a Convenției prin analiza pe larg a precedentelor CEDO și a viziunilor CtEDO pe o anumită cauză, devine iminentă pentru înțelegerea miezului protecției internaționale susținută de acestea. Deci, una dintre cele mai importante metode pentru reflectarea esenței unei problematici din cadrul Convenției, în special pentru o cercetare științifică concludentă, o reprezintă studiul de caz. Prin urmare, acest articol are drept scop examinarea rolului metodei studiului de caz în concordanță cu specificul CEDO.

Metodologia cercetării studiului de caz

În cadrul unei cercetării științifice este util să se evidențieze două curente de bază ce pot fi aplicate în lucrare: pozitivismul și post-pozitivismul [9, p. 1602]. Pozitivismul este reprezentat prin prisma cercetării cantitative, unde cercetătorul își propune să colecteze date, elaborând concluzii în urma unei relații de cauzalitate între acestea, bazându-și rezultatele pe măsurări obiective [Ibid]. Pe când post-pozitivismul este abordarea ce nu măsoară datele, dar le analizează apreciativ cu o marjă specifică de subiectivitate din care face parte cercetarea calitativă, utilizată frecvent în cadrul studierii fenomenelor sociale [Ibid]. Se prea poate argumenta faptul că, o cercetare calitativă este foarte potrivită pentru sistemele de studii umane, deoarece permite înțelegerea holistică, care poate oferi rezultate descriptive profunde [10, p. 1]. Dar, ce se întâmplă atunci când esența problematicii are nevoie, de asemenea, și de date concrete sau novice? În acest sens, abordarea chintesenței disputei sociale necesită o metodologie de caracter mixt, atât de emisferă calitativă cât și cantitativă, cum ar fi cea a studiului de caz [11, p. 188-205].

Diverși autori internaționali s-au expus asupra definiției studiului de caz ca formă metodologică de analiză, chiar dacă nu s-a ajuns la un consens asupra unei noțiuni propriu-zise [12, p. 302]. Autorul Robert Yin a definit studiul de caz ca o formă empirică de cercetare ce investighează un fenomen contemporan în context practic, cu aplicare de date concrete [9, p. 1602]. Cercetătorul Garry Anderson a menționat că, studiul de caz conferă posibilitatea de a înțelege cum și de ce au loc anumite fenomene, permițând investigarea realităților contextuale și a diferențelor dintre ceea ce a fost planificat și ceea ce s-a întâmplat în realitate [Ibid]. Robert Stake a concluzionat că, studiul de caz contribuie ca un creator de viziune mai clară asupra fenomenului studiat de cercetători, prin explicații și descrieri aprofundate și interpretative [13, p. 6-7]. De altfel, studiul de caz poate avea ca bază un singur caz ca formă holistică de cercetare sau diverse spețe, rezultând într-un studiu cu observații similare sau comparate [14, p. 72]. Iată de ce, rolul studiului de caz este să se focuseze asupra unei anumite probleme, caracteristici sau unități de analiză [Ibid], oferind posibilitatea de a aplica teoria idiosincraziei, ce determină caracterul particular al fiecărui caz, în dependență de detaliile sale constitutive [10, p. 2].

Metoda studiului de caz, de altfel, poate avea atât beneficii cât și inconveniențe. Totuși, în ciuda argumentării subiectivismului, a superficialității sau a neasimilării informației potrivite [15, p. 120-121], studiul de caz își regăsește importanța în faptul că este o metodă flexibilă, ce conferă posibilitatea de a menține tonusul în pas cu dezvoltarea rapidă a societății [14, p. 75]. De asemenea, prin specificul său, aceasta reușește să combine diverse sub-metode, precum analiza documentelor, observația, interviul, sondajul de opinie, sau experimentul, ceea ce îi demonstrează eficiența [16, p. 149]. Prin urmare, poate fi privită ca o metodă primară în cazul abordării unui fenomen slab cercetat sau a unui domeniu foarte inedit și devine pe larg utilizată în perspectiva unei investigații complete [Ibid, p. 148]. În contextul în care sfera academică se mișcă în tendința de „problem-based-learning”, studiul de caz devine una dintre cele mai necesare metode de analiză concretă, lăsând la o parte lupta marginalizată dintre emisfera calitativă sau cantitativă a unei cercetări, care nu este relevantă pentru atingerea obiectivelor principale [12, p. 313]. Nu în ultimul rând, esența studiului de caz rezultă din modalitatea intensă, completă, ce reușește să remită detalii semnificative interconectate asupra unui fenomen ce evoluează în timp [Ibid, p. 301].

Etapizarea implementării analizei unui caz ia forma următoarei proceduri științifice [10, p. 5-9]:

a) pregătirea terenului științific pentru asigurarea unei colectări de date bine determinate;
b) selectarea cazului/spețelor relevante pentru domeniul de cercetare ales;
c) colectarea de date concrete necesare prin prisma precedentelor alese;

d) analiza datelor prin prisma determinării detaliilor importante, care pot răspunde la întrebările primare ale cercetătorului;

e) interpretarea constatărilor prin prisma elaborării de noi teorii explicative sau confruntarea cu concluziile deja existențe în emisfera academică de profil;

f) raportarea rezultatelor prin prisma unei comunicări științifice, în dependență de caracterul de studiu ales.

Aplicabilitatea studiului de caz

Studiul de caz rămâne a fi o metodă esențială pentru analiza practicii CEDO, indiferent de gradul de complexitate al investigației prevăzute. Deși, în teoria metodologică se expune faptul că studiul de caz este mai potrivit pentru subiecte novice, slab cercetate, luând în considerare specificul *sui generis* al Convenției și al practicii Curții de a institui noi reglementări, prin prisma interpretărilor sale în spețe [17, p. 23], se pot demonstra cele două roluri importante ale acestei metode pentru orice tip de cercetare în cadrul CEDO: rolul substanțial și cel tehnico-jurisprudențial.

Rolul substanțial

În cadrul studierii Convenției un rol deosebit de important este cel substanțial, întrucât în cadrul fiecărui precedent judiciar se regăsește materia de reglementare al acestuia. Cu alte cuvinte, esența prevederilor Convenției se întâlnește în cadrul precedentelor CEDO, ce pot oferi o percepție vastă față de drepturile omului, pe care un cercetător și-ar pune drept scop să le evalueze. *Per se*, Convenția nu definește drepturile omului prin prisma textului său legislativ, ci mai degrabă, acestea sunt apreciate de către Curte prin egida cauzelor propriu-zise. Sub titlu de exemplu putem oferi articolul 3 din Convenție, care are următorul text: „Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.” Totuși, în procesul examinării acestei prevederi apar foarte multe întrebări de referință: ce înseamnă tortura?, care este diferența dintre adjectivele „inuman” și „degradant”?, care este esența termenilor de „pedeapsă” și „tratament”?, în ce măsură nimeni nu poate fi supus acestor acțiuni? De altfel, articolul nu ar dispune de acea trăsătură absolutistă fără o trecere în revistă a precedentelor CEDO în cauză ca, de exemplu, Bouyid *v.* Belgia [18], Ilașcu și alții *v.* Republica Moldova și Federația Rusă [19], Selmouni *v.* Franța [20] ș.a. Prin urmare, referința de bază cu privire la substanța acestui drept poate fi extrasă prin prisma utilizării metodologiei studiului de caz, care în acest context, devine un element specific, dar și esențial care ar putea răspunde la orice neclaritate apărută [21, p. 14-15].

Precedentele CEDO evidențiază, de asemenea, pe lingă aspectele de drept material și regulamente de drept procedural și de admisibilitate. Spre exemplu, articolul 18 din Convenție care specifică menținerea scopului legitim în cadrul aplicabilității unei restricții aduse drepturilor omului nu poate fi aplicabil de sine stătător, ci numai în coroborare cu un alt articol independent material prevăzut de Convenție [22, p. 7]. Această informație este deosebit de importantă pentru esența condițiilor de admisibilitate în cazul înaintării unei cereri în fața Curții pe acest articol, iar ea poate fi extrasă datorită evaluării cauzei Merabishvili *v.* Georgia, ce specifică, în mod direct, caracterul auxiliar al articolului 18 [23]. În cadrul Convenției, există și alte articole ce pot fi clasificate ca fiind accesorii, precum ar fi articolul 14 (interzicerea discriminării), fapt consacrat prin prisma cazuisticii Curții [24, p. 6-7].

Rolul Tehnico-Jurisprudențial

Un alt rol esențial pe care îl adoptă studiul de caz în cadrul evaluării unei problematici din domeniul CEDO este cel de a maximiza caracterul său tehnico-jurisprudențial, de a crea noi norme imperative sub formă de obligații pozitive sau negative pentru Statele Membre în cadrul unui precedent judiciar [17, p. 22-26]. De altfel, CEDO reprezintă un mecanism viu, ce suportă diverse modificări și actualizări, în dependență de gradul și caracterul de dezvoltare al societății. De exemplu, dacă analizăm spețele pe articolul 3, ce au fost emise în mod comparat între secolul XX și XXI, vom observa o adaptare a termenului de incluziune. Dacă în perioada secolului XX tortura viza preponderent practica naziștilor din al doilea război mondial, cu timpul, în urma dezvoltării reglementărilor internaționale în domeniul drepturilor omului, în secolul curent, suntem obligați să ne referim la actele comise sub forma condițiilor umilitoare aplicabile față de femei sau

față de persoanele cu dizabilități [21, p.14; 25; 26]. Aceste concluzii ar fi greu de atins fără utilizarea metodei studiului de caz, indiferent dacă fenomenul torturii a fost deja pe larg analizat sau nu.

Un alt exemplu care ar evidenția caracterul dinamic al precedentelor judiciare CEDO o reprezintă abordarea terminologiei de control efectiv al autorităților Republicii Moldova asupra teritoriului din stânga Nistrului prin prisma a două cauze: Ilașcu *v.* Republica Moldova și Federația Rusă [19] și Mozer *v.* Republica Moldova și Federația Rusă [27]. În general, Convenția nu stabilește vreo reglementare directă a terminologiei de control efectiv prin prisma reglementărilor textuale ale acesteia. Totuși, în cadrul studierii precedentelor date, observăm cum Curtea elaborează noi viziuni față de responsabilitatea internațională a două state cu privire la un teritoriu nerecunoscut la nivel internațional [Ibid]. Dacă în cauza Ilașcu, Curtea a statuat responsabilitatea comună a ambelor state pentru încălcarea drepturilor omului în teritoriu, câțiva ani mai târziu, în cauza Mozer Curtea a concluzionat totuși imposibilitatea asumării responsabilității internaționale a Republicii Moldova din cauza inexistenței controlului efectiv față de acest teritoriu [Ibid]. Iată de ce, studiul de caz al precedentelor concrete în domeniu sustrage prevederi importante, sub forma obligațiilor pozitive sau negative pentru Statele Membre la Convenție.

Concluzii

În cadrul acestui articol s-a încercat abordarea rolului studiului de caz în cadrul procesului de analiză a Convenției Europene a Drepturilor Omului. Chiar dacă acesta poate prezenta anumite riscuri procedurale, în orice caz, beneficiile sale surclasează teoriile ce îl depreciază. Întrucât domeniul de analiză CEDO reprezintă un mecanism foarte specific și individualist de protecție internațională, este imperativ de a utiliza o metodologie de cercetare în concordanță cu caracterul particular al acestuia. De menționat că, este practic imposibil de a cerceta orice problemă științifică din cadrul CEDO fără aplicarea studiului de caz, considerând esența și specificului acestuia. În cadrul cercetărilor problematicilor în acest domeniu, studiul de caz nu poate fi considerat o posibilitate, ci mai degrabă o necesitate, reieșind din cadrul rolului său substanțial și cel tehnico-jurisprudențial. În sinteză, putem afirma că metoda de bază în cadrul cercetării științifice al unei problematici apărute în cadrul Convenției, reprezintă studiul de caz, iar restul metodelor devin forme adiacente de cercetare pentru un rezultat eficace.

Bibliografie:

1. TSAMPI, A., *The New Doctrine on Misuse of Power under Article 18 ECHR: Is It about the System of Contre-Pouvoirs within the State after All?* În: *38 Netherlands Quarterly of Human Rights*, 2020, p. 134-155.
2. KOSKENNIEMI, M., *What is international law for?* În: *International Law,* 2018, 5th ed., p. 28-50. ISBN 978-0-19-879183-6.
3. NOWROT, K., *Global Governance and International Law*, Marthin Luther University 2004, ISSN 1612-1368.
4. SÂRCU, D., *Elaborarea Actului Jurisdicţional Internaţional*. În: *Revista Moldovenească de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale,* nr. 3, 2010, p. 123-127. ISSN 1857-1999.
5. SÂRCU, D., *Rolul Consiliului Europei în Promovarea şi Protecţia Drepturilor Omului în Spaţiul Pan-European.* În: *Revista Moldovenească de Drept Internaţional şi Relaţii Internaţionale*, nr. 4, 2009, p. 180-183. ISSN 1857-1999.
6. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, semnată pe 4 noiembrie 1950, intrată în vigoare pe 3 septembrie 1953.*
7. GREER, S., *Europe.* În: *International Human Rights Law*, 2018, 3rd ed. p. 441-464. ISBN 978-0-19-876723-7.
8. PUȘCAȘ, V., ZAPOROJAN, V., *Precedentul Judiciar, Practica Judiciară şi Jurisprudenţa (similitudini şi deosebiri).* În: *Revista Națională de Drept* nr. 4(91), 2008, p. 29-34. ISSN 1811-0770.
9. MOHD NOOR, K. B., *Case study: a strategic research methodology.* În: *5 (11) American Journal of Applied Sciences* 2008, p. 1602-1604. ISSN 1546-9239.
10. GAGNON, Y., *The Case Study as Research Method: A Practical Handbook*, Presses de l'Universite du Quebec 2010. ISBN 978-2-7605-2455-2.
11. CRESWELL, J., *Research Design, Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*, 3rd ed. Sage 2008. ISBN 978-1412965576.

12. FLYVBJERG, B., *Case study.* În: *The Sage Handbook of Qualitative Research*, 2011, 4th ed, p. 301-316, ISSN 978-1412974172.
13. BROWN, P. A., *A Review of the Literature on Case Study Research*, *Canadian Journal for New Scholars in Education,* 2008.
14. TUMELE, S. *Case Study Research.* În: *International Journal of Sales, Retailing and Marketing*, Vol. 4, No. 9, 2015, p. 68-75.
15. CARP, I., ABABEI R., *Bazele Teoretico-Metodice ale Activităţii de Cercetare,* Chișinău 2016.
16. ȘANDOR, S. D. *Metode și Tehnici de Cercetare în Științele Sociale*, Universitatea Babeş-Bolyai Cluj Napoca, 2010. ISBN 978-6-0685-3-6323.
17. REMINSKA, Y. *The Rule of Law In The ECHR Framework.* În: *Theoretically-Legal Overview,* (2017) 42 Науковий вісник УжНУ: Право, p. 22-26.
18. *Cauza Bouyid v. Belgia (2015), 23380/09 (CEDO, 28 Septembrie 2015).*
19. *Cauza Ilașcu și alții v. Republica Moldova și Federația Rusă (2004), 48787/99 (CEDO, 8 Iulie 2004).*
20. *Cauza Selmouni v. Franța (1999), 25803/94 (CEDO, 28 Iulie 1999).*
21. CAMERZAN, R., *Guilty means tortured? Torture Standards Implementation in the Republic of Moldova,* Erasmus University Rotterdam, 2024.
22. *Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Ghid privind art. 18 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Limitarea folosirii restrîngerii drepturilor 2023, Consiliul Europei.*
23. *Cauza Merabishvili v. Georgia (2017), 72508/13, (CEDO, 28 Noiembrie 2017).*
24. *Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Ghid privind art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, și art. 1 din Protocolul nr. 12 la Convenție. Interzicerea Discriminării 2021, Consiliul Europei.*
25. *Cauza G.M. și alții v. Republica Moldova (2022), 44394/15, (CEDO, 22 Noiembrie 2022).*
26. *Cauza V.I. v. Republica Moldova (2024), 38963/18, (CEDO, 26 Martie 2024).*
27. *Cauza Mozer v. Republica Moldova și Federația Rusă (2016), 11138/10 (CEDO, 23 Februarie 2016).*

Date despre autor:
***Ruxanda CAMERZAN*,** doctorandă, Școala Doctorală Științe Juridice și Economice, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0009-0002-0154-8994
E-mail: camerzanruxanda@gmail.com

Prezentat: 28.02.2025